

Toekomstscenario
kind- en gezinsbescherming

Leidraad Proeftuinen tweede tranche

31 mei 2022

1. De bedoeling

Het huidige stelsel van jeugdbescherming is complex en knelt. De achterliggende problematiek, die dikwijls verschillende leefgebieden betreft en in het gezinssysteem wortelt, is te weinig in beeld. Kinderen en gezinnen voelen zich daarnaast onvoldoende gehoord en gezien. Gezinnen vertellen op verschillende plekken hun verhaal. Er is niet één gezicht, één professional die bij de gezinnen kan blijven, een relatie opbouwt, de problematiek in samenhang beoordeelt en het initiatief neemt in het werken aan verbetering. Veel professionals ervaren de complexiteit van het stelsel als belemmerend.

Dit alles vraagt om een nieuwe opzet van de kind- en gezinsbescherming. Hiervoor is in 2021 een toekomstscenario ontwikkeld. De kern hiervan is dat gezinnen en kinderen beter en sneller worden geholpen. Daarbij wordt toegewerkt naar één vast gezicht vanuit het lokaal wijkteam dat hulp verleent aan een gezin, dat indien nodig optrekt met een professional vanuit het op te richten regionaal veiligheidsteam, waarin functies van de Gecertificeerde Instellingen (GI's), Veilig Thuis (VT) en de Raad voor de Kinderbescherming (RvdK) zijn samengebracht.

Die nieuwe manier van werken moet samenhangende hulp en steun organiseren voor het hele gezin. Het gezin uitnodigen en motiveren om met professionals samen te werken en duurzame resultaten te boeken. Een manier van werken vanuit een lerende cultuur, die bij professionals de angst vermindert om fouten te maken en bij ouders en opvoeders het gevoel wegneemt dat over hen wordt beslist. Die voor het gezin begrijpelijk is. Het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming initieert en ondersteunt deze (cultuur)verandering.

De komende jaren wordt in gezamenlijkheid toegewerkt naar de realisatie van het toekomstscenario. In opdracht van VWS, JenV en de VNG is een landelijk programma ingericht dat in nauwe samenwerking met gemeenten en regio's proeftuinen stimuleert en ondersteunt in het beproeven en (door)ontwikkelen van (onderdelen van) het toekomstscenario. Het landelijk programma pakt algemene uitwerkingsvraagstukken op. Er is veel animo bij gemeenten om mee te doen aan deze beweging. Ook alle partners in de jeugdbescherming werken in de proeftuinen constructief mee. De urgentie van een beter werkend en eenvoudiger stelsel van jeugdbescherming wordt breed gevoeld.

2. Proeftuinen eerste en tweede tranche

Eind 2021 is een eerste tranche van zes proeftuinen gestart. De organisaties binnen de proeftuinen zijn gevraagd om met elkaar het toekomstscenario te gaan beproeven en doorontwikkelen. Elke proeftuin gaat daarbij aan de slag met een aantal specifieke vraagstukken, zie bijlage 1 Factsheet proeftuinen eerste tranche.

We zetten een brede beweging in gang waar de proeftuinen onderdeel van zijn en een gerichte opdracht hebben. De drie opdrachtgevers van het programma zijn, naast de inzet van de POK middelen voor elke regio, op zoek naar nog eens maximaal 4 regio's die samen met alle betrokken partijen het toekomstscenario willen beproeven en (door)ontwikkelen. Voor deze tweede tranche proeftuinen is incidenteel een bedrag van in totaal 4 miljoen beschikbaar gesteld, waarbij differentiatie van toekenning kan plaatsvinden op basis van beoordeling van de ingediende plannen, de gevoerde gesprekken en schaalgrootte van de proeftuin. De toekenning (zie hoofdstuk 5) vindt plaats in 2022, de besteding van de middelen dient plaats te vinden in 2022-2023. In deze leidraad staan de verwachtingen en selectiecriteria voor de tweede tranche proeftuinen, gebaseerd op de ervaringen die tot nu toe met en binnen de bestaande zes proeftuinen zijn opgedaan.

3. Verwachtingen en selectiecriteria

3.1 Verwachtingen

We zijn op zoek naar maximaal vier verschillende regio's die het toekomstscenario gaan beproeven en doorontwikkelen. In deze regio's wordt een regionaal veiligheidsteam ingericht. De professionals in het regionaal veiligheidsteam werken vanuit eenzelfde opdracht samen met het lokaal wijkteam en andere organisaties dichtbij kinderen, gezinnen en huishoudens (0-100) met complexe problematiek. Zoals jeugdhulp organisaties, organisaties voor vrouwenopvang etc.

Het is van belang dat de werkwijze die in de proeftuinen op lokaal en regionaal niveau wordt vormgegeven ook toegepast kan worden op andere plekken in Nederland. We verwachten daarom van de proeftuinen dat zij periodiek inzicht geven in de ontwikkelde werkwijze en actief de opgedane ervaringen en resultaten delen, op een wijze die de overdraagbaarheid van de werkwijze bevordert. Daarnaast verwachten we van de proeftuinen dat zij actief bijdragen aan het uitwerken van landelijke vraagstukken bijvoorbeeld op het gebied van wet- en regelgeving, kaders voor verantwoording/toezicht en informatievoorziening.

Centraal in het toekomstscenario staat de samenwerking met kinderen, gezinnen en huishoudens en een betere situatie voor hen. Dat betekent dat bij iedere stap nagedacht en gereflecteerd moet worden op wat een andere werkwijze hieraan bijdraagt. We zijn op zoek naar proeftuinen die samen met het programmateam en andere proeftuinen een lerende omgeving creëren, geleerde lessen inzichtelijk maken en bijdragen aan het leerproces op lokaal, regionaal en landelijk niveau. De bereidheid om op alle niveaus en met de andere partijen te willen samenwerken en deze samenwerking ook te borgen en te bestendigen is hierbij cruciaal. Dit is niet altijd een eenvoudig proces en vraagt om een (bestuurlijk) commitment op de bereidheid om dit met elkaar te gaan doen.

Voor nu geldt dat 'werken volgens het scenario' en dan specifiek het werken in regionale veiligheidsteams nog niet volledig mogelijk is door de huidige grenzen in wet- en regelgeving. We verwachten van de proeftuinen dat een regionaal veiligheidsteam al zoveel als binnen de bestaande wet- en regelgeving mogelijk is werkt conform het scenario.¹ Samen met het programmateam maken de proeftuinen inzichtelijk welke ruimte er nu al is, tegen welke grenzen zij aanlopen en welke afspraken gemaakt kunnen worden over het omgaan met deze grenzen. Met alle partijen werken we aan een experimenteerkader dat meer duidelijkheid geeft over de huidige ruimte. Met dit kader, de praktijkbevindingen en het advies van de adviescommissie rechtstatelijkheid en rechtsbescherming kunnen op termijn door ministeries, inspecties, SKJ en het keurmerkinstituut de experimenteermogelijkheden worden verruimd.

Ontwikkelingen vanuit de proeftuinen, in het land en beslissingen door de opdrachtgevers, bijvoorbeeld ten aanzien van versnellen of de hervormingsagenda, kunnen leiden tot gewenste aanpassingen in het beproeven en dus in de proeftuinen. Samen met de proeftuinen zal steeds bepaald worden op welke manier deze aanpassingen, of het inspelen op nieuwe ontwikkelingen, vormgegeven worden.

De proeftuinen maken samen met het landelijk programmateam inzichtelijk op welke wijze de rechtsbescherming wordt geborgd, specifiek bij de overgang van het vrijwillig kader naar het gedwongen kader en vanuit het perspectief van kinderen en ouders. Zij voeden hiermee de adviescommissie Rechtsbescherming en rechtstatelijkheid. Ook onderzoeken de proeftuinen samen met het programma de mogelijkheden van het inzetten van bestuurs-, straf- civielrechtelijke interventies naast of in plaats van een ondertoezichtstelling met eventuele machtiging tot uithuisplaatsing. Van belang is dat verbinding tussen zorg en veiligheid wordt gelegd.

3.2 Selectiecriteria (knock-out)

Onderstaande zijn essentiële (knock-out) criteria voor selectie opgenomen. In het plan van aanpak dient voldoende aannemelijk te worden gemaakt op welke wijze hieraan wordt voldaan in de toekomstige proeftuin. Indien dat niet het geval is wordt de aanvraag afgewezen. In hoofdstuk 4 zijn aanvullende criteria voor selectie en beoordeling opgenomen.

¹ Het ondersteunen van kinderen en gezinnen in de proeftuinen kan niet zonder daarbij persoonsgegevens te verwerken. Dit moet op een zorgvuldige wijze gebeuren, conform wet- en regelgeving.

- De lokale wijkteams zijn voldoende sterk. Ze voldoen aan - of zijn gevordend in de implementatie van - de vijf basisfuncties voor lokale teams en de kwaliteitsstandaarden zoals opgenomen in het te actualiseren “Kwaliteitskader werken aan veiligheid voor lokale (wijk)teams en gemeenten”. Daarmee hebben de lokale wijkteams o.a. de triage op orde, werken met het gezin aan het herstel van het gewone leven, en verlenen zelf ook hulp.
- In de regionale veiligheidsteams werken de uitvoerend professionals vanuit eenzelfde opdracht samen aan de hulp en bescherming van gezinnen waar zorgen zijn over de veiligheid en ontwikkeling waarbij de rechtsbescherming wordt geborgd. De teams zijn in ieder geval samengesteld uit professionals van RvdK, VT en GI. Zij worden ondersteund door een jurist, een gedragswetenschapper en waar mogelijk een vertrouwensarts vanuit de deelnemende organisaties.
- In de regio wordt binnen het veiligheidsdomein de visie ‘Gefaseerd samenwerken aan veiligheid’ onderschreven en geïmplementeerd.
- De verbinding met de bredere (regionale) aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gelegd.
- De inzet van ervaringsdeskundigheid is onderdeel van de proeftuin.
- De aanpak van complexe scheidingen maakt onderdeel uit van de werkwijze in de proeftuin. Hierbij wordt zoveel mogelijk voortgebouwd op de lessen uit het programma Scheiden zonder Schade.
- In de regio is sprake van een stevige basis van samenwerking richting het Toekomstscenario tussen in ieder geval de deelnemende gemeenten, lokale wijkteams, RvdK, VT en GI. Er is aantoonbaar bestuurlijk draagvlak en commitment bij deelnemende partijen in de regio.
- Het plan van aanpak is voorzien van een projectbegroting met financiële onderbouwing. Hierin wordt ook duidelijk gemaakt wat de schaalgrootte van de proeftuin- en de eigen bijdrage van de regio is.

4. Aanvullende selectiecriteria

Onderstaande selectiecriteria zijn aanvullend op de knock-out criteria. Bij de beoordeling wordt gekeken in hoeverre wordt voldaan aan deze criteria. Het aantal toegekende punten wordt bij de selectie en toekenning van de financiële middelen meegenomen. Het is hierbij van belang dat vooral de kwaliteit en niet de kwantiteit voorop staat en er voldoende (personele) ruimte is voor een gedegen aanpak van deze onderwerpen.

Criteria	Toekenning: in hoeverre wordt aan deze criteria voldaan?
Stevige basis • Er is een projectleider of kwartiermaker aangesteld voor de toekomstige proeftuin. <i>Max 5 punten</i>	Ja = 5 punten Nee = 0 punten
Samenwerking: • Er worden bestuurlijke relaties opgebouwd met van belang zijnde organisaties zoals de politie, OM, rechtspraak, (jeugd)advocatuur, (jeugd)reclassering, jeugdgezondheidszorg, jeugdhulp organisaties, kinderopvang, onderwijs, huisartsenzorg, POH-GGZ, Zorg- en Veiligheidshuizen, organisaties voor vrouwenopvang, MEE, volwassenen GGZ of verslavingszorg. <i>Max 10 punten</i> • De bestuurders die betrokken zijn bij de proeftuin laten zich begeleiden en ondersteunen bij de netwerkaansturing van de regionale proeftuin. Waar mogelijk kan worden voortgebouwd op de integrale bestuurlijke sturing die in het programma Geweld hoort nergens thuis is opgezet. <i>Max 6 punten</i>	Bullet 1 max 10 punten. Schaal van 1 (beperkte samenwerking) tot 10 (samenwerking stevig vormgegeven)
Brede aanpak: • Er wordt aan kinderen en gezinnen hulp geboden op alle vijf de leefgebieden (financiën, wonen, zorg, gezin en werk). Hiermee wordt ook een verbinding gelegd met de aanpak op het gebied van bestaanszekerheid. <i>Max 10 punten</i>	Bullet 2 max 6 punten. Schaal van 1 (beperkte ondersteuning) tot 6 (ondersteuning stevig vormgegeven)

Criteria	Toekenning: in hoeverre wordt aan deze criteria voldaan?
<p><i>POK middelen:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> In de VNG-ledenbrief van 14 december 2021 is kenbaar gemaakt dat gemeenten (via de 35 centrumgemeenten vrouwenopvang) POK middelen ontvangen om het Toekomst-scenario kind- en gezinsbescherming in de regio in te voeren. In het plan wordt inzichtelijk gemaakt of en zo ja hoe de inzet van de middelen in de regio zich verhoudt tot de proeftuin. <i>Max 6 punten</i> 	<p>Bullet 1 max 2 punten per leefgebied. Tot een maximum van 10 punten in totaal.</p>
<p><i>Arbeidsmarkt:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> De proeftuin draagt bij aan de verbetering van de regionale arbeidsmarkt en gaat samen met de opdrachtgevende partijen op zoek naar het profiel van de 'professionals, leidinggevend en bestuurders van de toekomst'. <i>Max 6 punten</i> 	<p>Bullet 1 max 6 punten. Schaal van 1 (beperkte verbinding) tot 6 (stevige verbinding)</p>
<p><i>Inhoudelijke vraagstukken:</i></p> <p>De proeftuinen hebben specifieke aandacht voor onderstaande vraagstukken die nog om verdere uitwerking vragen. Daarbij werken zij samen met andere uitvoeringsorganisaties, opdrachtgevers en het programmateam.</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>Zorgvuldige en gezamenlijke verklarende analyse;</i> Een zorgvuldige en gezamenlijke verklarende analyse van de problematiek van alle leden van het gezin/huishouden en feitenonderzoek dat voldoet aan de kernwaarden (o.a. helder rapporteren door het scheiden van feiten en meningen, toepassen van hoor en wederhoor, accordering van informatie, samenwerking met kinderen en ouders en een respectvolle bejegening) zijn een voorwaarde voor het versterken van de jeugdbescherming. <i>Max 8 punten</i> <i>Netwerk dossier;</i> Goede informatievoorziening is essentieel voor het maken van een goede analyse van wat er aan de hand is en inzet van de juiste interventie. De professional en het gezin moet op het juiste moment over de juiste informatie kunnen beschikken. <i>Max 8 punten</i> <i>Samenwerking met volwassenen-GGZ en verslavingszorg;</i> Het duurzaam oplossen van de problematiek in het gezin vraagt dat professionals uit de volwassen GGZ, de lokale hulpverlening, het regionaal veiligheidsteam en andere betrokken professionals systeemgericht samenwerken. <i>Max 8 punten</i> <i>Gezinsgerichte juridische interventies en relatie met jeugd- en adolescenten strafrecht;</i> Hoe realiseren we een meer systeemgerichte aanpak bij de inzet van juridische interventies voor kinderen, gezinnen en huishoudens waar sprake is van een ontwikkelingsbedreiging, huiselijk geweld en/of kindermishandeling of andere problematiek die om een gedwongen interventie vragen? <i>Max 8 punten</i> 	<p>Per bullet max 8 punten. Schaal van 1 (beperkt uitwerkt) tot 8 (volledig uitgewerkt)</p>
<p>Algemene indruk op basis van het plan van aanpak inclusief begroting, een eventueel addendum bij het plan van aanpak, en de gesprekken. Hierbij wordt bijvoorbeeld gekeken naar: volledigheid en concreetheid van het plan, haalbaarheid van de begroting en bestuurlijk enthousiasme. <i>Max 25 punten</i></p>	<p>Max 25 punten</p>

5. Het selectieproces

Het proces voor de toekenning van de proeftuinen tweede tranche ziet er als volgt uit:

Activiteit	Streefdata
Leidraad opstellen samen met partners	April 2022
Leidraad vaststellen	Mei 2022
<p>Publicatie leidraad tweede tranche Voor vragen over de leidraad kunt u terecht bij: Marieke Wijdeven marieke.wijdeven@vng.nl 06- 44225530</p> <p>Kitty van Julsingha kitty.vanjulsingha@vng.nl 06- 5466070</p>	31 mei 2022
<p>Digitale ‘inloop’ spreekuren; vragen over het proces en de inhoud, meedenken etc. U kunt zich opgeven voor deze spreekuren bij Marieke Wijdeven en Kitty van Julsingha (zie bovenstaande mailadressen). Via hen ontvangt u dan een digitale vergaderlink.</p>	Data: • Donderdag 16 juni 11:00- 12:30 • Dinsdag 21 juni 10:30- 12:00 • Donderdag 30 juni 15:00- 16:30
<p>Indienen plannen ze tranche Stuur uw aanvraag uiterlijk 15 juli op naar: info@toekomstkindengezin.nl en in cc naar Inge Zouteriks via i.e.zouteriks@minjenv.nl</p> <p>Wat dient u in?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uitgewerkt voorstel in de vorm van een inhoudelijk plan van aanpak, overeenkomstig de opdracht. Uit het plan van aanpak moet duidelijk blijken hoe de opdracht zal worden uitgevoerd; • Een planning en een begroting met financiële onderbouwing; hieruit blijkt welke middelen noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van het plan van aanpak in 2022-2023, inclusief een overzicht van welke bijdrage uit eigen middelen wordt ingezet en welke bijdrage gevraagd wordt; • Bestuurlijk draagvlak en commitment van de betrokken partijen op de geformuleerde opdracht, in de vorm van ondertekend plan van aanpak door de bestuurders van de betreffende uitvoeringsorganisaties (RvdK, VT, GI), lokaal team en de gemeenten (of 1 gemeente namens alle gemeenten). • Ingevuld aanvraagformulier subsidieverlening (bijlage 2) 	Uiterlijk vrijdag 15 juli 2022
<p>Eerste beoordeling en selectie en communicatie hierover</p> <ul style="list-style-type: none"> • De beoordelaars kennen op basis van de hierboven genoemde aanvullende selectiecriteria punten toe aan de aanvragen; • Aanvragen die een puntenaantal van 50 of meer behalen, gaan door naar de gespreksronde. 	Begin augustus 2022

Activiteit	Streefdata
<p>Gespreksrondes met de tot dan toe geselecteerde regio's. De gesprekken worden gevoerd met bestuurders en gemeentelijke vertegenwoordiging en gaan over de inhoud van het plan van aanpak en de condities waaronder de proeftuin vormgegeven kan worden. De regio's wordt mogelijk gevraagd om na de gesprekken een addendum op hun oorspronkelijk voorstel aan te leveren. Op basis daarvan wordt er opnieuw beoordeeld.</p>	Half augustus-begin september 2022
<p>Definitieve besluitvorming over selectie, toekenning van financiën en communicatie hierover</p> <ul style="list-style-type: none"> • De beoordelaars kennen op basis van de hierboven genoemde aanvullende selectiecriteria punten toe aan de aanvragen inclusief addendum. • De vier aanvragen die de meeste punten scoren, worden toegekend. • Hierna vindt besluitvorming over de toekenning en mogelijke differentiatie van financiën. 	Halverwege september 2022
<p>Administratieve afhandeling</p>	September 2022
<p>Start tweede tranche proeftuinen</p>	Vanaf eind oktober 2022

Meer informatie over het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming vindt u [hier op onze website](#).